

Ritualer bland arkeologer

Vad är en ritual?

Kurs: ARKX31, kandidatuppsats, VT2008

Handledare: Cornelius Holtorf

Uppsatsförfattare: Joen Leffler

Abstract

The goals of this essay are to identify rituals and ritual behavior at the department of archaeology and ancient history at Lund University. To do this a series of empirical examinations was conducted. Observations, interviews and polls revealed that some ritual behavior is in fact present. Two types of rituals were identified; the interaction ritual, as presented by Erving Goffman in the book *Interaction Ritual, Essays on Face-to-Face Behavior*, in 1967. The second type of ritual is a “problem solving” ritual, such as meetings. The results of the research conducted at the department of archaeology and ancient history at Lund University are compared with Peter M. Magolda’s similar research and results presented in his article ‘The Campus Tour’, published in 2000. The rituals at the campus at Miami University, as Magolda describes them, have a somewhat different content and meaning compared to the rituals in Lund. The rituals at the campus in Miami create norms, or ideal states, which work through rituals in different types of communities. The communities are both physical, such as the campus area itself, but also mental communities, such as the values that the university in Miami seek to express. A discussion about the different types of rituals and how they make themselves visible and noted ends the essay.

Förord

Vad har det här med arkeologi att göra? Det är inte omöjligt att du som läsare, liksom många andra har gjort, ställde den frågan när du vände de första bladen på den här uppsatsen. Och visst, jag kan med rätta hålla med dig, vad har det här egentligen med arkeologi att göra?

Ritual, ja vad är det egentligen? Är det verkligen något som finns till vardags? Är det inte bara pampiga ceremonier eller i kyrkan man kan återfinna händelser som gör att man kan börja prata om ritualer? Nej, jag tror faktiskt inte det. Som det ska visa sig i uppsatsen så finns det situationer som gång på gång i vår vardag uppfyller kriterierna för vad en ritual skulle kunna vara, och intressant är att många av dem troligen har sett likadana ut i alla tider. Dessutom har institutionen för arkeologi och antikens historia varit undersökningsplatsen, så uppsatsen kommer ge dig en övergripande bild om hur dessa vardagsritualer kan se ut bland arkeologer! Att undersöka vardagssituationer, interaktioner och sociala mönster i modern tid tror jag enbart kan vara till gagn när man studerar hur liknande situationer kan ha sett ut i (för)historiskt tid. Hur som helst så hoppas jag att du får en trevlig läsning!

Jag tänker också ta tillfället i akt att hälsa till alla de på institutionen som har ställt upp på intervjuer, svarat på enkäter, som har engagerat sig i samtal och diskussioner, de som har låtit mig vara med för att genomföra mina observationer, med flera. Ni vet vilka ni är, tack så mycket. Det samma gäller givetvis familj och vänner som kommit med tips och idéer, tack till er också!

Särskilt tack till Cornelius, som under hela terminen gav enastående handledning med ovärderliga tips, idéer och riktlinjer.

Sist men inte minst vill jag dels tacka Hannah som har stått ut med att jag ibland har arbetat i ändlösa nätter, samt även be om ursäkt för det passiv-aggressiva användandet av dokumentförstöraren.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	1
Forskningshistorik	1
Problemställning	2
Målsättning	3
Avgränsning	3
Metod och material	3
Etik	5
Källkritik	6
Analys	8
Att definiera ritual som begrepp	8
Ritual på institutionen	6
Ritual i teorin	10
Ritual i media	13
Sammanfattning - Ritualbegreppet	14
Observationer	16
Biblioteket 1, 7/3	16
Biblioteket 2, 11/3	17
Reflektioner	17
Studentrådsmöte, 12/3	17
Reflektioner	18
KNUT-rummet 1, 11/3	19
KNUT-rummet 2, 13/3	19
Reflektioner	19
Trapphuset, 13/3	19
Reflektioner	20
Öppen föreläsning, 13/3	20
Reflektioner	20
Föreläsning inom utbildning, 19/3	20
Reflektioner	21
Disputation, 22/4	21
Reflektioner	22
Sammanfattning av observationerna	22
Jämförelse	24
The Campus Tour	24
Magoldas teoretiska ansatser	24
Diskussion kring Magoldas resultat och mina egna undersökningar	26
Avslutning	28
Slutdiskussion och förslag på vidare forskning	28
Sammanfattning	30
Litteraturförteckning	32
Bilagor	34

Inledning

I vår normala vardag ställs vi inför situationer som är upprepande, gång på gång. Vi går på möten, vi rör oss i offentliga rum, vi lever och uppför oss oftast utifrån det som är förväntat av oss. Är det ett rituellt beteende hos oss människor och hur ser då detta ut i vårt vardagsliv? Frågorna kring ritualer är något som har intresserat mig under det föregående år som jag har studerat arkeologi. Därför valde jag att skriva en uppsats kring ritualer i modern tid.

Syfte

Uppsatsens syfte är konkret att klargöra ifall det finns några ritualer bland arkeologerna på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund, och vad de i så fall har för uttryck och i vilka situationer som de uppstår. Utöver detta kommer en teoretiskt riktad diskussion att föras angående vad som kan ses som en ritual eller rituellt beteende. Det första steget är däremot att identifiera eventuella ritualer. Detta kommer göras genom att göra en rad undersökningar och analyser kring dessa. Det andra steget är att jämföra resultaten med tidigare undersökningar kring ritualer och ritualbegreppet.

Peter M. Magolda är författare till en artikel som kortfattat handlar om ritualer på campus vid universitetet i Miami. Närmare bestämt har Magolda analyserat en "campus tour" vilket är huvudämne i artikeln. Magoldas teoretiska ansatser och resultat kommer att diskuteras och jämföras med mina egna undersökningar (Magolda, 2000).

Forskningshistorik

Tidigare forskning som är relevant för uppsatsen berör forskning kring gruppdynamik, etnologiskt fältarbete, samt olika typer av ritualdefinitioner.

Inom arkeologin har ritualer och ritualbegreppet studerats utförligt och nämnvärda exempel är Liv Nilsson-Stutz forskning kring förhistoriska ritualer i *Embodied rituals & ritualized bodies : tracing ritual practices in Late Mesolithic burials* (Nilsson Stutz, 2003), samt boken *Plats och Praxis* (Jennbert, Andrén, & Raudvere, 2002), vilka båda tar upp hur ritualer har yttrat sig inom arkeologin och förhistorisk tid. Dock är den arkeologiska definitionen av ritualbegreppet, så som de framställs i ovan nämna verk, inte direkt relevant för min studie då ritual som begrepp betyder i princip helt olika saker i forskning om förhistorisk tid jämfört med forskning kring ritualer i modern tid.

Ritualer i modern tid är också ett ämne som det finns en del forskning kring, men det är långt ifrån komplett. Speciellt vad gäller ritualer en akademisk miljö. Billy Ehns böcker, *Universitetet som arbetsplats* (Ehn, 2001) och *Hur blir man klok på universitetet* (Ehn, 2004) är nämnvärda böcker. Dessa analyserar dels universitetet som en arbetsmiljö och dels dess verksamhet. Peter M. Magoldas artikel *The Campus Tour* (Magolda, 2000) analyserar även den ritualer i miljöer för högre utbildning, samt är jämförelsematerial för mina egna undersökningar. Ett par andra artiklar som är nämnvärda och som handlar om ritualer i högre utbildning är *Transforming the Social Order: The Role of the University in Social Change* (Wilkinson, 1994), *Professionalism as Purification Ritual: Alienation and Disintegration in the University* (Wilshire, 1990), *Student Teaching as a Rite of Passage*, (White, 1989) , vilka på olika sätt belyser ämnet. Peter McLarens *Schooling as a ritual performance* (1986) behandlar skolning och skolsystemet utifrån ett kulturellt system och synvinkel.

Ett par nämnvärda verk, som tar upp vikten av att studera olika helhetsbegrepp, så som ritualer är *Acts of Discovery: An Ethnography of Archaeological Practice*, (2003) skriven av Matt Edgeworth, samt artikeln *On the Limits of Symbolic Interpretation in Anthropology* (Jarvie, Arnoff, & Bastin, 1976) som tar upp problem med att tolka symbolik.

Problemställning

Problemställningen för uppsatsen är tvådelad.

För det första:

- Finns det några spår av ritualer på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund, och hur ser dessa i så fall ut?

För det andra:

- Varför uppkommer i så fall dessa rituella situationer och vad förmedlar dessa till den grupp eller grupper som är berörda? Hur skiljer sig mina egna resultat och undersökningar från Peter M. Magoldas resultat och undersökningar i artikeln *The Campus Tour*?

Målsättning

Med uppsatsen hoppas jag kunna identifiera några ritualer eller rituellt beteende på institutionen och klargöra, samt föra en diskussion kring dessa genom en rad exempel och teoretiska utgångspunkter. Dessa kommer sedan att jämföras med *The Campus Tour*, en artikel skriven av Peter M. Magolda, vilket består av en undersökning liknande mitt eget empiriska arbete och analys av det.

Avgränsning

Allt sökande efter ritualer sker på Institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund. Undantagen är verksamheter som är i direkt anknytning till institutionen, men som tar plats på andra ställen, såsom disputationer och dylikt.

Ordet "arkeolog" fungerar i uppsatsen som paraplybenämning för de som är verksamma och studerar vid institutionen. Hit inkluderas alltså även antikvetare, osteologer, etc.

Grunden för den teoretiska debatten, det vill säga avsnitten om hur ritual och ritualbegreppet fungerar i media, teorin och på institutionen fungerar som exempel för att visa hur ritualbegreppet kan användas i olika situationer. Denna framställning kommer även att definiera hur ritualbegreppet används i uppsatsen för att analysera de empiriska undersökningarna som jag genomfört på institutionen. Ritualbegreppet som används i uppsatsen är alltså det som framkommer genom undersökningarna, och kan på så sätt inte ses som ett helhetsbegrepp.

De händelser eller situationer som faller utanför vad som kan identifieras som ritualer kommer inte att tas upp i någon större utsträckning i uppsatsen. Exempel på detta traditioner, vanor, sysslor, eller allt annat som i sitt sammanhang saknar ett innehåll utifrån hur ritualbegreppet används i uppsatsen. Andra typer av ritualer än de som identifierats på institutionen genom undersökningarna kommer inte heller att tas upp i något större omfattning, exempelvis religiösa ritualer och ritualbegrepp.

Metod och material

Den här uppsatsen har krävt att väldigt mycket empiriskt fältarbete har behövts utföras. I detta inkluderas enkäter, intervjuer, deltagande observationer och allmänna observationer. Utöver detta har en mängd litteratur studerats för att ligga till grund för uppsatsens teoretiska bas.

Enkäten var det första steget i undersökningen och den delades ut till alla anställda vid institutionen, eller snarare till alla postfack för anställda vid institutionen (se bilaga 1). Bland dessa postfack fanns en del utgångna postfack, det vill säga tillhörande personer som inte längre jobbar på institutionen. Bland postfackens adressater finns också de som inte jobbar i själva institutionsbyggnaden, de som jobbar halvtid, etcetera. Detta medförde att många av de femtiotvå enkäter som delades ut inte återkom, fast av ovanstående naturliga skäl. Från information av anställda vid institutionen är det uppskattningsvis hälften av de postfack som har ett namn på sig som kollas regelbundet, det vill säga postfack som tillhör personer som jobbar på institutionen eller besöker sitt postfack ofta. Det kan också nämnas att ett par enkäter kom in efter deadline.

Av de femtiotvå enkäterna som delats ut till postfacken återkom elva, vilket med ovanstående i tankarna kan ses som ett relativt gott resultat. De anställdas enkät har nio huvudfrågor som huvudsakligen besvarats genom att ringa in ett av två eller fler alternativ. Utöver det fanns en fråga angående ritualer som krävde ett mer utförligt svar. Sist på enkäten tillfrågades ifall den som fyllde i den skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju kring ämnet. Totalt fyra av de elva som svarade ställde upp på intervju.

En separat enkät delades även ut till de studerande vid institutionen. Enkäten för de studerande distribuerades dels via KNUT-rummet och dels via biblioteket, i vilket även en låda för insamling av studenternas enkäter placerats i det norra rummet. Enkäten för studenterna var utformad på ungefär samma sätt som den för de anställda (se bilaga 2), dock var frågorna omformulerade för att passa de studerandes vardag och studiesociala situationer. Den hade totalt elva frågor.

Hur som helst så kan man räkna deltaganderesultatet som katastrofalt när det gäller enkäten till de studerande då de bara inbringade ett enda svar av femtio distribuerade enkäter. Vad detta beror på är svårt att säga, men en av troliga faktorer är dålig information angående enkätens existens, och detta i kombination med ett lågt deltagarintresse.

Den enkäten som kom in var väl ifylld och hade intressanta synvinklar i frågan som erbjöd ett friare svar. Dock så kommer enkäten som var riktad till studenterna inte tas upp som statistikinformation i uppsatsen, av naturliga skäl.

Båda enkäterna hade en deadline på en vecka efter att de blivit distribuerade.

En andra viktig del i undersökningarna har varit observationerna. Dessa kan delas upp i två kategorier, närmare bestämt deltagande observationer, samt allmänna observationer.

Med deltagande observationer menas här de observationer som gjorts medan jag har deltagit under någon specifik händelse, till exempel möten eller dylikt. Med allmänna observationer menas att jag observerat olika platser utan att det har hänt något speciellt på dem vid tidpunkten för observationen, exempelvis biblioteket eller trapphuset mitt på dagen.

Totalt har nio observationer genomförts, varav fem är allmänna observationer och fyra är deltagande. De allmänna observationerna genomfördes i institutionens bibliotek vid två separata tillfällen, KNUT-rummet vid två tillfällen, samt i institutionens trapphus, vid ett tillfälle. De deltagande observationerna ägde rum på ett studentrådsmöte, två föreläsningar, samt en disputation.

De allmänna observationerna pågick, under sina separata tillfällen, i cirka en till två timmar. De deltagande observationerna pågick så länge respektive händelse pågick, men typiskt är cirka två timmar per tillfälle.

Observationerna dokumenterades genom att jag skrev ned i princip allt som hände under respektive tillfälle. Observationerna kommer dock endast presenteras i löpande text och inte i sin helhet då vissa delar av den information observationerna förtäljde kan ses som känslig.

Den tredje kategorin för undersökningarna är intervjuer. Intervjuerna kan ses som en förlängning på enkätens frågor. Med svaren på enkäten som utgångspunkt utformades intervjufrågorna. Varje intervju har alltså individuella frågor, fast med en uppsättning grundfrågor som bas. I likhet med observationerna kommer inte eventuell känslig information att tas med i den löpande texten eller medfölja som bilagor.

Etik

De etiska utgångspunkterna för undersökningarna på institutionen har varit att alla svar, samtal, intervjuer, etcetera med informanter ska vara anonymiserade. Denna typ av anonymisering är till för att inte potentiellt skada informanten, medarbetare, institutionen, uppsatsförfattaren, med fleras rykte och anseende på något sätt och vis. Inte heller har svar eller delar av samtal av personlig karaktär, som på något sätt kan verka känsligt, tagits upp i uppsatsen, varken i delar eller i sin helhet.

Under arbetet med de olika undersökningarna har jag utgått ifrån den etik som är vanligt gällande för etnologiska undersökningar, om vilka man kan läsa om i till exempel *Vardagslivets etnologi* (Ehn & Löfgren, 1996), vilket innefattar bland annat anonymiseringar enligt ovanstående kriterier.

Källkritik

Källorna jag har använt mig av kan delas upp i fyra kategorier, nämligen intervjuer, enkäter, observationer, samt tryckt material.

Intervjuer är ett bra sätt att få en djupare inblick i någon viss fråga eller ett visst ämne. På så sätt är intervjun en bra källa, men den har även sina baksidor. En intervju går bara att planera till en viss gräns, ibland handlar frågorna och samtalen om precis det man vill, men ibland kan det sväva iväg och handla om något helt annat, vilket förvisso sällan är värdelöst. Intervjun som källmaterial är alltså ett bra sätt att få djupare information på, men något osäker. Osäkerheten beror också på vad det är man intervjuar om, samt vem man intervjuar. Är det något specifikt ämne som intervjun handlar om så krävs det oftast att informanten har en övergripande inblick i ämnet, eller insatt i den situationen eller situationer som handlar om intervjuens ämne. För mig var detta dock inte något större problem i insamlandet av det empiriska materialet då frågorna var relativt fria. Det fanns inga svar som var rätt eller fel, utan intervjuerna var snarare utformade som samtal. Om något så var problemet snarare att hitta informanter. Alla intervjuerna spelades in med hjälp av en digital diktafon. Inspelningarna har enbart använts för egen referens och kommer inte publiceras i sina helheter.

Enkät som informationskälla fungerar bra när det rör sig om korta, koncisa frågor där svaren antingen är i ja eller nej-form, eller i skala. Fördelen är att man på så sätt lätt kan samla in information kring enklare frågor, varpå nackdelen förklarar sig själv; att det är svårt att samla ihop djupgående information genom en enkät. Jag använde enkäten som en inkörsport till intervjufrågorna och i de fallen där informanter kunde tänka sig att ställa upp på intervjuer så utgick jag ifrån informantens svar och enkätens frågor, samt gjorde de mer djupgående, vilka sedan användes som underlag för intervjuerna. En annan för och nackdel med enkäter är att de är lätta att dela ut, men svårare att få tillbaks. Distributionen av enkäterna gick smidigt genom institutionens postfack, samt vissa allmänna utrymmen så som biblioteket och KNUT-rummet. Att motivera varför enkäten var viktig och varför folk

borde fylla i den är en svårare uppgift, vilket visade sig med den uteblivna enkäten för studenterna. I övrigt är jag nöjd med resultatet av enkäten för de anställda.

Observationerna är det som till stor del ligger till grund för undersökningarna. På dessa appliceras det ritualbegrepp som har framkommit genom att studera resultaten av enkäter, intervjuer, samtal och tryckt material. Observationer som undersökningssätt är dock en balansgång. Samtidigt som det är viktigt att inte "snoka" i folks angelägenheter så är det lika viktigt att med sin närvaro inte påverka situationen för mycket, vilket naturligtvis är svårt eller omöjligt. I många, eller de flesta fall, går det inte att gå obemärkt förbi. I känsligare situationer så som möten och dylikt måste man givetvis presentera sig, förklara vad man håller på med, samt noggrant se till att ingen av deltagarna i momentet har något emot ens närvaro.

I de tryckta källorna, dvs. böcker, artiklar, med mera, finns det material som behöver en mer ingående förklaring, vilket dels genomförs i avsnittet om ritualer i teorin, men även senare i diskussionsavsnittet.

För att utforma frågorna till enkäten och intervjuerna har Billy Ehns böcker *Hur blir man klok på universitetet* och *Universitetet som arbetsplats* varit till stor hjälp. Dessa böcker gav en inblick i hur livet på universitetet kan se ut, vad folk har för förväntningar, hur de interagerar med varandra, etcetera. De tankar som väcktes när jag läste dessa böcker är till stor del de som ligger till grunden för både enkäten och stora delar av intervjufrågorna. Delar av Billy Ehns *Vardagslivets etnologi* var till grunden för intervjuteknik, samt en allmänt stor hjälp för att genomföra undersökningarna på institutionen.

Magoldas artikel *The Campus Tour*, hittades genom eftersökningar i olika artikelarkiv. Artikeln består av en studie som till viss del liknar mina egna empiriska undersökningar, och är på så sätt ett relevant arbete att jämföra med.

Tidningsartiklarna i Aftonbladet (Hjalmarsson, 2008), Sydsvenskan ("Manlig ritual på killarnas mässa", 2007) och Expressen (Palmborg, 2008) fungerar som exempel på hur ritualer uppfattas och hur ritualbegreppet kan se ut i media. De visar dels hur begreppet kan användas i vad man kan se som ovanliga situationer, och även om exempel på hur media definierar moderna ritualer.

Rupert Browns *Group processes* och Kjell Granströms *Dynamics in meetings* visar på hur olika typer av möten kan se ut, främst i grupper. De båda böckerna tar också upp hur

arbetsgrupper kan fungera praktiskt och hur initiering till olika sorters arbetsgrupp kan gå tillväga.

Analys

Den här delen av uppsatsen kommer dels bearbeta begrepp som är nödvändiga att definiera, samt beskriva och presentera resultaten av det empiriska arbetet som genomförts.

Att definiera ritual som begrepp

Den första delen kommer definiera ritualbegreppet utifrån hur folk på institutionen ser på ritual som begrepp. Den andra och tredje delen kommer bestå av en teoretisk bas, utifrån delvis en antropologisk debatt, men även hur media definierar ritualer. Ritualbegreppet kommer sedan att belysas och appliceras på de observationer som genomförts, samt att förklaras utifrån intervjuer och enkätsvar.

Ritual på institutionen

Den första gruppen som definierar ritualbegreppet är de människor på institutionen, som deltagit i undersökningen, och vad de själva anser vad en ritual är och innehåller. Det finns en del intressanta avvikelser i undersökningarna, som kommer tas upp senare i uppsatsen, men generellt kan man se stora likheter i hur informanterna har svarat i de olika undersökningsformerna.

På enkäten som delades ut till de anställda finns en fråga där informanten tillfrågas vad en ritual är och om dessa förekommer på institutionen. Alla som svarade på enkäten har gemensamt att de på denna fråga svarade att en ritual är något som är upprepande, något mönster man ständigt återfaller till för att ta sig igenom vissa situationer. Exempel på nämnda rituella situationer är möten, föreläsningar, fikaraster och den akademiska miljön i stort, för att nämna några exempel från enkätsvaren.

En informant som intervjuades sa som svar på frågan om vad en ritual är att:

”det är något som upprepas ofta vid särskilda tillfällen, i en viss ordning, i ett system”

Vidare säger informanten som svar på frågan om det finns några ritualer på institutionen:

”Vissa tar alltid kaffe på en viss tid i lunchrummet, och vissa gör inte det. [...] Jag ser ingen mer ritual här [på institutionen].”

I likhet med detta var det en de som svarade på enkäten som uppgav att:

”Den enda ritual jag har är att ta en kopp kaffe när jag kommer”

I övriga svar och samtal kom just fikaraster och pauser ofta upp som ämne när man talar och rutiner och ritualer bland människorna på institutionen. Alltså kan man konstatera att de gemensamma stunderna, och även att de individuella stunderna, som innebär en paus från arbetet är viktiga för de som jobbar vid institutionen.

En informant uppger också vid en intervju att en ritual måste ha en innebörd och någon sorts funktion, men att den inte behöver vara återkommande eller särdeles betydelsefull för personen i sig som utför ritualen eller som deltar i den. Som exempel nämns dopet, som förstås mycket väl kan ha stor betydelse för många, men för vissa inte, som kanske varken har satt en fot i kyrkan varje sig innan eller efter dopet i sitt liv. Informanten förklarar:

”Det är [i förhållande till ovanstående] en ritual för mig, när det får en social betydelse.”

I ett avslutande samtal, där jag frågade om en ritual måste ha en stor omvälvande betydelse, eller om det finns ”små” ritualer säger informanten:

”Om jag gör något på ett visst sätt, måste jag göra det på det sättet, annars är det ingen ritual. /.../ För mig är ritual inte något som undervisning, som återkommer varje onsdag [som exempel], utan som måste, MÅSTE, vara i en viss ordning, på ett visst sätt, för att uppnå ett syfte, och att avsluta två timmars undervisning är inte ett syfte på det sättet [i rituell mening]. Man tar för lätt på ordet ritual. En ritual är inte bara [något] återkommande.”

I en annan intervju säger informanten på frågan vad en ritual är:

”Det är en upprepande handling som inte behöver ha religiösa förtecken, och det är också så att det måste vara minst två människor som är aktörer, så det finns en social dimension i det hela också”

Ritualen är alltså enligt informanten inte bara en isolerad händelse eller någonting som något speciellt samfund eller annan organisation har ensamrätt på. Aktörerna i ritualen måste vara medverkande och medvetna om vad som händer, även om det inte alltid nödvändigtvis är på lika villkor.

Vid frågan på vad det finns för ritualer eller rituella spår på institutionen säger informanten:

”Institutionsstyrelsemöten är väldigt ritualiserade. Vi har en dagordning som vi ska följa, det är bestämt vem som ska prata och vem som inte ska prata, och i vilken ordning de ska prata... /.../”

Informanten menar också att ritualens uppgift är att sätta sociala normer och regler och att en ritual inte går att hoppa över. Om en händelse går att hoppa över så har den inte fyllt sin funktion för att sätta normer och är således ingen ritual.

I en annan intervju säger informanten:

"[Att] hälsa skrev jag något om ja [på enkäten], och det är en form, en överenskommen form. En hälsning är någonting man gör på ett visst sätt därför att det är en kutym som man förstår, det är ett tecken i det."

Vid frågan på vad det skulle kunna tänkas finnas för ritualer på institutionen svarar informanten:

"Jag har lagt märke till hälsningar, och så är det det här att vi dricker kaffe tillsammans, det måste ju vara en rit"

I relation till ovanstående säger också informanten att de gemensamma kafferasterna inte på något sätt är obligatoriska, men att det uppmanas då gemenskapen är viktig på institutionen.

Som ett annat exempel på ritualer på institutionen säger informanten:

"förutom att [enbart] hälsa, att utbyta ord, skulle jag säga, och att visa någon form av vänlighet, så att man upprätthåller en vänlig omgivning och inte bara går förbi /.../ och man gör det för att man är medveten om att det skapar trevnad"

De små sociala interaktionerna ser alltså informanten som en viktig del i institutionens vardagsliv. Små riter så som att hälsa är viktigt, vilket informanten säger medvetet skapar en trevlig stämning bland kollegorna.

I den fjärde och sista intervjun säger informanten att en ritual är:

"Det är något som man ganska regelbundet gör, vid ett visst tillfälle, av en viss anledning. Den kan vara rent vanemässig och den kan vara väldigt planerad och uttänkt också. Särskilt vardagsritualer, det är ju vanor, dåliga eller goda!"

Informanten menar också att en ritual inte behöver omfatta flera personer, utan att det finns enskilda riter, till exempel någon som tänder ett ljus och ber en bön. Vid frågan om vad det finns för enskilda vardagsritualer säger informanten som exempel:

"/.../ Det är en avslutning på veckan, då kör jag till Konsum och till systembolaget och sen kommer jag hem efter ett par timmar, och så är veckan slut!"

Ritual i teorin

1967 publicerade antropologen Erving Goffman en samling essäer som går under namnet "Interaction Ritual" (Goffman, 1967). I dessa essäer identifierar Goffman hur ritualer spelar roll i vårt vardagsliv utifrån givna situationer. Bland annat menar han att det finns en social interaktionsritual som är ständigt närvarande. Två begrepp, som är basen i denna interaktionsritual, är vad Goffman kallar för "line" och "face".

Face, eller ansikte på svenska, är den bild som vi som människor vill upprätthålla av oss själva gentemot omvärlden.

Line, eller linje på svenska, är de medel genom vilka vi upprätthåller ansiktet utåt. Detta kan vara genom exempelvis konversationer, interaktion med andra människor, eller till och med bara vår närvaro i vissa situationer.

Goffman menar att människan i sociala interaktioner, eller vad han kallar för "Interaction rituals", verkar för att upprätthålla ett status quo genom face och line, och att man i olika situationer kompenserar med antingen det ena eller det andra. Att hälsa på någon, för att förklara Goffman i praktiken, skulle vara en interaktionsritual. Den som blir hälsad på vill upprätthålla sin bild, "face", av sig själv, som kan vara att ha en strävan efter att vara en trevlig person, till exempel. För att visa detta agerar personen tillbaka, exempelvis med att heja tillbaka, och måste därmed ändra på sin "line" något.

Att hälsa på någon kan ses som en trivial handling men är enligt Goffman en typisk interaktionsritual. I likhet med detta menar han också att många interaktionsritualer går förbi obemärkta på grund av att de är svåra att upptäcka, men att de har stor påverkan i en människas liv i form av psykisk välbäring, etcetera.

Exemplet ovan är givetvis ett mildt exempel. I mer aggressiva situationer tänjs linjen betydligt mycket mer för att i slutändan uppnå ett status quo mellan "face" och "line". Exempel på detta kan vara i diskussioner angående ett belastat ämne där parterna är varandras motpoler.

Billy Ehn har skrivit ett par böcker, *Hur blir man klok på universitetet* och *Universitetet som arbetsplats*, som båda på olika sätt handlar om hur universitetet fungerar som arbetsplats.

I *Hur blir man klok på universitetet* (Ehn, 2004) skriver Ehn delvis om universitetets ritualer. De funktioner i universitetsmiljö som Ehn definierar som ritualer är främst de ceremonier som finns kring olika typer av examinationer. Ehn skriver att dessa är föråldrade och i vissa

fall kan väcka frustration hos en del människor, då de flesta inte behärskar exempelvis latin, vilket en del av ceremonierna på universitet kan vara. Exempel på en sådan ceremoni är doktorspromotionen, vilken oftast är på latin. Vid universitetet i Linköping har man sonika valt att lägga ut ett dokument på nätet (Lundgren, 1999) där ceremonin är översatt från latin till både svenska och engelska för att öka förståelsen om vad som faktiskt sägs i ceremonin. En liknande skrift finns på Lunds universitets hemsida (Lunds universitet, 2008), där promotionen dock inte omtalas som en ritual eller ceremoni.

Ehn fasthåller dock vid att det på ett sätt, ur ett historiskt perspektiv, är viktigt att behålla ceremoniernas utformning och därtill språket de är hållna på, även om det innebär att alla inte förstår vad som sägs.

I *Universitetet som arbetsplats* (Ehn, 2001) skriver Ehn om hur universitetet kan vara alienerande plats att jobba på när det blir just ett jobb. Ehn menar att glädjen kring att forska och liknande efter hand kan utgå när det blir en del av vardagen. Han påpekar också att en viss tristess kan uppstå i alla möten och samtal och att universitetsmiljön som arbetsplats kan uppfattas som dystert av vissa.

Gerd Lindgren, som håller på med ett projekt kring könsroller i vardagsritualer (Lindgren, 2001), menar att män har en framträdande roll i möten, eller i "sammanträdesritualer" som hon själv benämner det. I dessa sammanträdesritualer verkar enligt Lindgren männen för att ställa in sig hos varandra, varpå hon menar att kvinnor oftast eller alltid faller i skymundan. Anledningen till att möten kan verka repetitiva beror på att männen använder portioner av varandras argument, ståndpunkter och omständigheter för att ställa in sig hos varandra. Vidare menar Lindgren att det på så sätt inte nödvändigtvis är viktigast att göra sin röst hörd på ett möte, utan snarare att ge någon form av respons som de andra mötesdeltagarna vill höra. Detta bekräftar i sin tur rangen i hierarkin, som Lindgren menar finns i en sammanträdesritual.

Rupert Brown har i likhet med Lindgren skrivit om hur gruppprocesser fungerar. Han menar att en nykomling i en grupp, till exempel en mötesgrupp, vävs in i gruppen genom att gens symboliska uppgifter och ansvar, vilket också bidrar till att gruppmedlemmens roll också är symbolisk till en början. Efterhand som den nya medlemmen har varit med en längre och längre tid så får denne större och större ansvar (Brown, 2000, ss. 30-35).

Brown skriver också om att vissa medlemmar i grupper fungerar stereotyp, det vill säga så som folk förväntar sig att de ska fungera, och som producerar de resultat som är förväntat

av dem. Detta kallar Brown för "Self fulfilling prophecies" (Brown, 2000, ss. 162-170), med vilket han menar individens sätt att legitimera sin tillhörighet genom att vara stereotyp.

Kjell Granström har också skrivit om gruppprocesser och menar att det finns olika typer av grupper, beroende på hur de fungerar. En "arbetsgrupp" (Granström, 2006) är enligt Granström en grupp som analyserar tidigare problem för att lösa nya som må uppstå och att gruppdynamiken bygger på att alla medlemmar är medvetna om sitt eget ansvar och faktiskt tar ansvar fullt ut för de uppgifter de har tagit sig an.

Ritual i media

Definitionerna av vad en ritual egentligen är och vad de kan innehålla är näst intill oändliga och detta ger sig starkt uttryck i media. I Aftonbladet kan man till exempel läsa om hur fredagsmyset är någonting som blivit en "modern ritual" (Hjalmarsson, 2008). I artikeln beskrivs det hur svenskarna har börjat anamma ett sätt att avsluta en arbetsvecka. Fredagsmyset som ritual kan enligt aftonbladet se ut på en rad olika sätt, även om det finns en viss kontenta som kan ses som obligatorisk. Antalet deltagare spelar inte någon större roll, det går till och med att vara själv. Viktigare är dock godis, soffkuddar och filter, vilka ses som obligatoriska artefakter för ritualen.

I artikeln har de referenser till ett samtal med etnologen Jonas Engman som menar att fredagsmyset definitivt är en ritual då det markerar slutet och början på något, i det här fallet slutet på en arbetsvecka och början på helgen.

I likhet med Aftonbladet använder även andra tidningar ritual som begrepp för att identifiera vissa handlingar och situationer. Ett exempel på detta är en artikel i Sydsvenskan som handlar om "manlig ritual" på en mässa för killar på en skola i Malmö ("Manlig ritual på killarnas mässa", 2007). På denna fick killarna som deltog lära sig bland annat att raka sig, hur man knyter en slipsknut och en snabblektion i sexualundervisning. Detta är enligt Sydsvenskan en ritual då killarna lär sig vissa färdigheter de måste kunna för att klara sig som män i vuxenvärlden. Intressant att observera är att artikeln nämner att både manliga elever och deras pappor var inbjudna men att inte en enda pappa deltog i killarnas mässa. Varför papporna stannade hemma framgår inte i artikeln, men ett antagande är att de redan kände sig inskolade och initierade i en manlig vuxenvärld och därför inte kände behov av att delta. Hur som helst nämner Sydsvenskan ord som "manlighetsrit" när de förklarar innehållet i

killarnas mässa, och med detta menar Sydsvenskan de stationer som killarna fick gå igenom under kvällens aktiviteter.

Ett tredje exempel på hur media använder sig av ritual som begrepp kan ses i en artikel som publicerades i tidningen Expressen (Palmborg, 2008), och som handlar om hur familjen till den engelska flickan Madeleine handskas med hennes försvinnande en tid efter händelsen.

I artikeln beskrivs hur mamman i familjen går upp på Madeleines rum varje dag för att sörja sin dotters försvinnande. Tidningen beskriver detta som "mammans ritualer", vilket också står som rubrik för hela artikeln: "Mammans ritualer i sin dotters sovrum". Vidare beskrivs hur dessa "seanser" leder till att mamman känner sin dotters närvaro och att det hela är ett sätt för henne att hantera situationen.

Sammanfattning - Ritualbegrepp

Utifrån de tre ovanstående exemplen av hur begreppet ritual används i olika situationer så kan man se en del skillnader men ändå många likheter. I det teoretiska behandlas ritual som någonting som är ett medel för förändring. Förändringarna kan vara frivilliga eller ofrivilliga, beroende på situation och hur man upplever möten med andra människor, vilket beskrivs av Goffman och Ehn.

Folket på institutionen har olika syn på ritual som begrepp. De flesta menar att en ritual innehåller en social aspekt som i många fall är mycket viktig och ibland även grunden till ritualens varande eller icke varande. Vad också nämns är att ritualer sker på bestämda tider i en bestämd ordning. Gemensamma fikaraster och olika sorters möten nämns av vissa som institutionens ritualer, medan andra menar att en ritual har en annan, djupare innebörd än något som ingår i ens vardagsbestyr, så som arbete eller sysslor i hemmet, utan att det finns någon sorts andlig eller spirituellt aspekt på ritualen som händelse.

Vad ritualbegreppet har för betydelse, eller snarare vilka händelser som inkluderas i ritualen för att skapa dess betydelse, är en punkt där folket på institutionen alltså inte är av samma åsikt.

Hur många personer som krävs för att en händelse ska kunna benämnas som en ritual är också ett ämne där åsikterna går isär. Vissa menar att en ritual är en social händelse medan andra menar att det finns privata, enskilda ritualer. Bland annat medias användning av ritualbegreppet påvisar att det finns både och. I artikeln om Madeleine beskrivs mamman som ensam när hon genomför sina ritualer. Liknande händelser, det vill säga saker som man

vanemässigt och ensam utför på vissa tidpunkter eller vid vissa händelser beskrivs av de flesta intervjuade vid institutionen, samt på enkätsvaren som just vanor.

Vad som är gemensamt för alla tre kategorierna är att en ritual har en början och ett slut och att det däremellan finns någon typ av innehåll som måste behandlas eller ett händelseförlopp som måste fortlöpa.

Goffmans definition av de sociala ritualerna, interaktionsritualerna, är till synes ständigt närvarande. Den sociala dimensionen och vikten av att skapa en trevlig omgivning i vardagslivet är något som ofta belyses av informanterna.

I teorin finns det olika åsikter om vad en ritual innehåller, oftast utifrån olika åskådningar. Exempel på detta är Gerd Lindgren som menar att sammanträden och mötesritualer ofta fungerar som forum för män att ställa sig in hos varandra, snarare än ett forum som fyller en problemlösande funktion. Goffmans definition av interaktionsritual väger tungt i dessa argument då vågspelet mellan "line" och "face" är av stor betydelse i möten och andra typer av interaktioner enligt Lindgren.

Media har generellt, i alla fall i de exempel som tas upp en ganska övergripande definition på vad som kan kallas för ritual. Gemensamt i exemplen är att det är någon form av handling eller händelseförlopp som har en början och ett slut, och att det hela har en betydelse för den eller de som utför handlingarna.

För att göra en avslutande sammanfattning och definition av hur ritual som begrepp kommer användas i uppsatsen kan man säga följande:

- En ritual är en upprepad handling som oftast är återkommande.
- Social verksamhet, så som pauser eller hälsningar är viktiga vardagsritualer.
- Ritualer i vardagslivet sätter till viss del normen över förväntningar på personer, både i grupp, eller var för sig.
- En ritual behöver inte ha något religiöst förtecken.
- En ritual har alltid en bakomliggande anledning, samt en början och ett slut. De som deltar i ritualen vet vad den handlar om, även om den inte nödvändigtvis behöver vara på lika villkor.
- Ritualer är verkande faktorer för att skapa en bild som man vill förmedla, samt ett medel för förändring, exempelvis genom förhandlingar i möten eller dylikt.

Observationer

Under vårterminen, närmare bestämt vårterminens första hälft genomförde jag en rad observationer på olika ställen och vid olika händelser på institutionen. Varje observationstillfälle har varat under en och en halv till två timmars tid. Konkret rör det sig om:

- Biblioteket, två tillfällen
- Studentrådsmöte, ett tillfälle
- KNUT-rummet, två tillfällen
- Trapphuset, ett tillfälle
- Föreläsningar, två tillfällen
- Disputation, ett tillfälle

Utöver detta har en observation vid en KNUT-pub gjorts, men denna utebli till stora delar på grund av önskemål att göra så.

Vissa av observationerna har varit innehållsrika och andra inte. Naturligt leder detta till att de har varit mer eller mindre betydelsefulla för uppsatsen, men alla observationer har någon sorts egenvärde och relevans för uppsatsen, vilket redovisas mer ingående i respektive observations beskrivning.

Biblioteket 1, 7/3, 11:30-13:10

Den här observationen var min första. Jag hade precis varit på handledningsmöte efter vilket jag gick ner till biblioteket utan att riktigt veta vad jag hade att förvänta mig av observationen. Inledningsvis letar jag fram några artiklar jag hade tänkt läsa, dels för egenintresse men även för att smälta in i miljön och inte påverka situationen med min närvaro i egenskap av observatör.

Jag väljer att sätta mig i bibliotekets norra rum där studenterna brukar hålla till för att läsa eller använda datorerna som finns utplacerade där. Förutom min egen aktivitet så är det ganska stillsamt i biblioteket. Något enstaka ljud hörs från trapphuset och bibliotekarien svarar i telefon ett par gånger.

Efter cirka tjugo minuter kommer en kvinna, som jag förmodar är student, in i rummet och sätter sig vid en av datorerna för att snabbt byta till nästa, närmare bestämt datorn som är bakom mig. Jag antar snabbt att datorbytet beror på min närvaro då den andra datorn inte

är i min sikt. Det visar sig dock efter någon minut att kvinnan på grund av språkbarriärer inte kunnat logga på datorn då hon frågar mig hur man ska göra. Under ett kort samtal hänvisar jag till bibliotekarien för vidare assistans.

Det har nu gått cirka fyrtio minuter sen jag kom och det börjar bli lite mer liv och rörelse i lokalen. Man kan höra lite småprat, någon mer sätter sig vid en dator. En nämnvärd iakttagelse är hur de som rör sig i lokalen eller pratar till större del är lågmälda. Ibland är det nästan lågmäldhet på ett kyrkligt vis. Man kan alltså konstatera att det sociala beteendet sitter ganska djupt rotat hos oss, som att man ska vara tyst och lugn på ett bibliotek, till exempel.

Biblioteket 2, 11/3, 12:00-13:00

Än en gång sätter jag mig i bibliotekets norra rum för att se vad som händer här på eftermiddagen. Det sitter två personer vid datorerna, vilka pratar ganska högt och livligt, i alla fall för att vara på biblioteksnivå. Det är ganska uppenbart att min närvaro störde dem i samtalet och att de kom av sig efter att jag hade kommit och satt mig i rummet. Samtalet avtar och de fokuserar på det arbete de höll på med. I övrigt verkar det vara mer liv och rörelse vid det här observationstillfället, jämfört med det förra. En skillnad är dock att folk verkar vara med upptagarna, mer fokuserade idag, vilket leder till att det generellt är mindre prat och annat ljud i biblioteket.

Reflektioner

Bibliotek kan på ett sätt ses som sekulärt heliga då det är underförstått hur man ska bete sig i biblioteksmiljö. Utöver det så väcktes tankar om bibliotekets system och vad biblioteket faktiskt betyder. Man kan med lätthet se biblioteken som hjärtat i sin utbildning, i alla fall om man är student på grundnivå. Bibliotekets system och regler, så som att ha lånekort och lämna tillbaka böcker i tid, är något man måste hänge sig till för att få del av allt som biblioteket har att erbjuda. Det finns alltså klara och tydliga ramar och regler för hur man beter sig i biblioteksmiljö.

Studentrådsmöte, 12/3, 14:15-15:45

Mötet börjar krisartat då det fattas en dagordning. Denna har på något sätt fallit bort i sambandet med byte av ordförande för studentrådet. Paniken tar fysiska former när det

börjar spillas kaffe på flera håll, vilket till stor del moppas upp med min mindre lyckade enkät för studenterna, vilken fortfarande ligger på bordet i KNUT-rummet.

När mötet väl öppnas är den första kommentaren att blanketterna som varje studentrådsmedlem måste fylla i inte är kompletta, eller i vissa fall saknas. En provisorisk dagordning sätts upp med hjälp av den förra ordföranden som hade en äldre dagordning på sin bärbara dator. Den anmärks också på att dagordningen måste följas för att vi ska kunna få struktur och effektivitet i mötet. Posterna i mötet läses upp och det observeras att en post inte är med i protokollet och detta justeras.

Mellan punkterna och paragraferna skämtas det och pratas om allmänna saker, och det märks tydligt att det är utanför dagordningen och protokollens ramar, fast på ett positivt vis. Val av ny vice ordförande genomförs, formellt men under lättsamma former.

Det pratas lite allmänt, under informella omständigheter, om vad som händer på institutionen, vem som går i pension och annat. Mötet går vidare under lättsamma former, kanske mer lättsamt än vanligt på grund av alla de nya posterna i rådet, samt att det är terminens första möte. En försenad medlem, som inte hade fyllt i sin studentrådsblankett, tilldelas genast en studentrådsblankett och en penna för att göra detta.

Mitt i mötet kommer det in en grupp utbytesstudenter som inte är medvetna om att det pågår ett möte, vilket märks på att de inte direkt tar hänsyn till det. Mötet störs något av detta, men utbytesstudenterna var inte långvariga och mötet fortgår som innan. Det pratas om arbetsmarknadsdagen och hur denna ska läggas upp – vilket det även finns ett utskott för, som för så många andra ämnen i studentrådet. Studentrådets kickoff planeras, det bestäms att spela bowling, som förra året.

Mötet avslutas med att bestämma nya datum för kommande möten. Studentrådet upplöses och folk börjar lämna lokalen.

Reflektioner

Mötesformen som studentrådet utgör kan ses som att hålla ett rituellt mönster. Det finns vanligtvis en dagordning som hålls, samt en tidsram inom vilken mötet utförs. De som deltar i mötet vet sina platser och det förs talarlistor etc.

Det andra som identifierar studentrådsmötet som rituellt är att det har ett tydligt mål. Människorna som samlas gör det för att genomföra något, i det här fallet en mängd punkter som är viktiga för studenter och institutionen.

KNUT-rummet 1, 11/3, 13:00-14:00

Första reaktionen när jag satte mig i KNUT-rummet är att det var ovanligt mycket folk här. Många av de som är här idag är utbytesstudenter och de pratar om och planerar någon sorts fest. Samtalsämnet övergår till hur studenter festar över lag, samt hur det brukade gå till i deras hemländer. Kort därefter lämnar många KNUT-rummet eftersom de har föreläsningar att gå på.

En av de som är kvar är liksom jag med i studentrådet. Vi sitter och pratar lite om våra pågående projekt och kommer in på ämnet ritual. Ord som "vardagsritual", "Primära och sekundära ritualer" nämns. Samtalet leds naturligt in på möteskultur i stort och vad vi egentligen sysslar med i studentrådet, som exempel.

Personen jag talade med lämnar också rummet efter en stund, vilket gör att jag är den enda som är kvar här. Dynamiken i KNUT-rummet är slående. Från att vara nästan överfullt till att vara tomt på en timmes tid.

KNUT-rummet 2, 14/3, 9:35-10:50

Jag kommer till KNUT-rummet, den här gången på en morgon. Det är ingen här, ljuslarmet som slår på ljuset automatiskt går igång, vilket tyder på att ingen heller har varit här på ett bra tag, kanske inte på hela morgonen. SIFO ringer upp mig och vill göra en undersökning om utlandsstudier, vilket jag gick med på. Reaktionen när jag sa att jag studerar arkeologi blev densamma som det brukar bli; att det verkar så himla intressant och att personen man pratar med alltid har drömt om att läsa arkeologi. I övrigt är det ingen aktivitet alls i KNUT-rummet under den tid jag sitter här.

Reflektioner

KNUT-rummet är en dynamisk miljö. Aktiviteterna och antalet människor som vistas i rummet kan variera mycket stort och ändras väldigt snabbt. Platsen är också central för mycket av studenternas aktiviteter, så som möten och allmänt umgänge.

Trapphuset, 13/3, 14:00-15:00

Det är ganska tyst och det är inte mycket liv och rörelse. En föreläsning har precis slutat och det välldes ut folk från föreläsningssalen till entrédörren. I övrigt är det bara några få röster från ovanvåningen som hörs, samt lite brus från ventilationen.

Anslagstavlan är full med olika typer av meddelanden och är ytmässigt uppdelad i olika kategorier för olika typer av meddelanden och vem de riktar sig till. Efter en stund flyttar jag upp min verksamhet till den andra våningen där det i likhet med på första våningen görs mycket reklam för den kommande sommarkursen. Några träffas och hälsar på varandra i trappan, i övrigt är det inga aktiviteter som gör sig uttryck.

Reflektioner

Trapphuset var i särklass det observationsområdet som gav sig minst uttryck i alla dess former. I gengäld gav detta utrymme för att observera de små detaljerna, så som att folk hälsar på varandra i trappan, vilket troligen är detaljer som är lätta att missa i lokaler där det är mer liv och rörelse.

Öppen föreläsning, 13/3, 14:50-16:45

Jag ertappar mig själv med att efter nästan ett och ett halvt års studier vid institutionen inta den plats jag alltid sätter mig vid i den stora undervisningssalen. Det är tisdag och det är en öppen eftermiddagsföreläsning, som går under paraplybeteckningen "arkeologi för alla". Några sitter och fikar och frågar föreläsaren om detta är ok, vilket det är. Föreläsaren informerar om att det inte blir någon "rituell paus" under den här föreläsningen eftersom denne måste hämta barnen på dagis och därför sluta föreläsningen tidigare, hellre än att ha en paus i mitten. Föreläsningens ämne presenteras och de närvarande får fylla i något som jag uppfattar som en gästbok. Föreläsningen fortlöper och det ställs frågor vid lämpliga tidpunkter, vilket utmynnar i en avslutande seminariedel.

Reflektioner

Rollerna var tydliga, presentatör, föreläsare och publik. Att skriva i en gästbok är något som de flesta säkert inte är vana vid från vanliga föreläsningar. Tisdagsföreläsningen såg jag som olika andra föreläsningar i och med de mindre detaljerna, samt att jag fick intrycket av att det var något med avslappnat, i alla fall för åhörarna, än vad det brukar vara på vanliga föreläsningar.

Föreläsning inom utbildning, 19/3, 13:15-15:00

Föreläsningen börjar och i samband med det presenterar jag mig och förklarar vad jag håller på med och varför jag är närvarande. Från många håll förklaras det för mig att jag är på exakt rätt ställe om det är ritualer jag ska undersöka. Vad som slår mig är att de flesta ansikten är

för mig kända, även om jag inte känner de flesta till namn. Dagens föreläsning bestod av två delar, dels så skulle olika grupper presentera sina grupparbeten och dels höll läraren en presentation av praktiskt utförande. Grupperna börjar med att presentera sina arbeten, vad de hade gjort och vad de skulle göra. Klassen och läraren kommer med tips och idéer för framtida fortskridande av de olika projekten. Det talas om en tenta, närmare bestämt en hemtenta, samt vikten av att lämna in tentor i tid.

Läraren avslutar med att visa hur man gjuter i gjutsand, vilket förvisso var en elegant framställning, men det framgick även att det hela var för att visa hur man gör och en större noggrannhet uppmanades om man skulle försöka sig på det "på riktigt". Föreläsningen avslutas med att en power point om en fabrik som tillverkade filar visas.

Reflektioner

Även denna föreläsning skiljde sig något från vad man kan anse vara en vanlig föreläsning. Praktiska moment, så som visningen av gjutsanden, hör generellt inte till vanligheten, och var något helt nytt för mig. En annan sak som skiljde sig var att grupperna presenterade sina arbeten.

Disputation, 22/4, 15:00-17:00

Människor väntar utanför den stora salen på institutionen. Någon som uppenbarligen känner en del folk där anländer och utbrister i "*jasså, här står hejarklacken!*", samt viftar med en 'luftflagga'.

Så småningom börjar folk äntra den stora salen och ganska snabbt fylls den upp. De som behöver en bok, eller som inte redan har en, inbjuds till att ta en från en hög som respondenten har lagt upp på ett bord vid salens dörr. I övrigt är det ganska mycket tal. Folk pratar, på ett ganska informellt vis, med varandra och det är ganska högljud i salen.

Klockan 15:15 förklarar ordförande disputationen öppnad och inleder den med att presentera betygsnämnden, varefter respondenten får ordet.

Respondenten påvisar vissa böcker han skulle ha haft med i sin avhandling, varav en av böckerna är opponentens avhandling.

Ordet överlämnas till opponenten, som börjar med att förklara att han glömt sin slips i bilen, vilket han ursäktar. Denne påvisar också att han äger en kavaj, efter vilket han tar av den. Respondenten kontrar: "*Jag anpassar mig genast!*", och tar även han av sig sin kavaj.

Disputationen fortsätter såsom disputationer brukar se ut, från att behandla mer övergripande frågor till att gå in mer punktvis, på detaljnivå.

Den kassiska rastlösheten börjar ge sig uttryck på en del håll och det dyker upp en del sträckgubbar i anteckningsblocken runt om i salen allt eftersom disputationen tar en sväng åt det teoretiska.

Efter den teoretiska genomgången förklarar opponenter att det här var det sista han skulle göra eftersom han nu skulle gå i pension. Efter detta släpper ordföranden i betygsnämnden för att ställa sina frågor vilket de gör i en relativt rask takt. Ordförande förklarar disputationen avslutad.

Reflektioner

Om man pratar om ritualer vid institutionen så kan man definitivt definiera disputationen som en ritual. Disputationen följer ett klart och tydligt mönster där de olika punkterna går igenom på ett systematiskt vis. De olika rollerna så som examinator, ordförande, respondent och betygsnämnd är klara och tydliga och alla som var närvarande vid disputationen var medvetna om vem som var vem.

Kommentaren om hejarklacken bekräftar detta då detta visar tydligt att de bekanta visste i vilka positioner de var i förhållande till ritualens huvudaktörer.

Ett annat exempel på detta är hur respondenten tog av sig sin kavaj samtidigt som examinatorn gjorde det. I detta fall bekräftas Goffmans interaktionsritualer då det uppenbarligen fanns en vilja hos respondenten att ta av sig sin kavaj men att han väntade till ett tillfälle då det var lägligt, vilket nödvändigtvis inte alls hade behövt dyka upp.

Sammanfattning av observationerna

Observationerna var alla givande på sitt sätt och många tankar väcktes vid de olika observationstillfällena. Många av platserna är ju ganska olika varandra till både form och funktion men de har ändå vissa saker gemensamt med varandra. Biblioteket, KNUT-rummet och trapphuset båda offentliga rum på institutionen, som alla har tillgång till, till skillnad från föreläsningar, studentrådsmöten, eller disputationer. De sistnämnda är förvisso inte bakom lykta dörrar, men de är ändå inte offentligt tillgängliga på samma sätt som biblioteket, till exempel.

Vad gäller strukturella former så liknar studentrådsmötet och disputationen varandra mest. Studentrådsmötet följde med vissa undantag sin dagordning och mötet fortsätter som

det brukar. Könsuppdelningen som Lindgren skev om i sin artikel, samt tristessen som kan uppstå på möten, vilket Ehn skriver om in sina böcker, verkar inte vara speciellt närvarande. Utan att gå in djupare om varför så kan ett par tänkbara anledningar vara att de flesta som sitter i studentrådet brinner för rådets gemensamma sak, samt att de som är med i studentrådet är det av fri vilja, i syftet av att få vara med att förändra. Studentrådet som grupp kan ses som ett bra exempel på Granströms definition av arbetsgrupp. Gruppen fungerar problemlösande och strävar efter att behandla ämnena som tas upp. I vissa fall fungerar det bättre än andra. Är problemen för stora för att avklaras inom ett möte så bildas det allt som oftast en arbetsgrupp som på egen hand löser problemet, vilket Colin Moon (2007) har skrivit en humoristisk artikel om, där han i och med sitt amerikanska ursprung inte förstår sig på hur saker och ting kan bli gjorda på möten i Sverige när det bland annat startas nya arbetsgrupper hela tiden.

Även disputationen följde ett klart och tydligt mönster. De olika rollerna i form av till exempel opponenter och respondenter var uppenbara. Även att disputationen genomfördes av ett syfte var solklart, respondenten kom till disputationen som doktorand och lämnade den som doktor.

Föreläsningarna följer på ett sätt samma mönster som disputationen, förutom att de i regel och i sin helhet är envägskommunikation, förutom eventuella seminariedelar eller dylikt. Likheten är snarare rollerna, studenterna vet vilka de är, vad de har för uppgift att fylla, liksom den som undervisar. Det finns fasta moment i föreläsningarna som är statiska och som går igenom steg för steg, vilket utformar föreläsningsritualen.

De övriga, allmänna observationerna gav en inblick i hur den allmänna vardagen på institutionen kan se ut. De offentliga rummen ställer inte samma krav på personerna som rör sig i dem som de krav som ställs på någon som är delaktig i något möte eller liknande. Dock finns det en viss prägel även i de offentliga rummen som genomsyras av universitetets ritualer. Exempelvis anslagstavlan i trapphuset, där allt det viktiga man behöver veta både som student och som anställd, är ett sådant exempel. Den visar upp vad universitetet och institutionen har att erbjuda i form av kurser, aktiviteter, jobbtillfällen och annat som kan tänkas höra till det som institutionen förmedlar. Likaså biblioteket har en roll i detta, samt att det finns oskrivna regler om hur man rör sig i det rummet. Tystnad eller åtminstone lågmäldhet ses som självklart, och även att man är införstådd med det system det innebär att låna böcker och använda bibliotekets resurser.

KNUT-rummet är studenternas egen sfär. Denna lokal skiljer sig på så sätt från övriga institutionen då KNUT-rummet har flera funktioner för studenternas närvaro på institutionen. Förutom att vara centrat för olika typer av möten som involverar studenter, till exempel studentrådsmöten, så är det också en viktig social mötesplats där studenter kan umgås och prata med varandra.

Jämförelse

I det här avsnittet kommer mina egna observationer jämföras andras observationer där Peter M. Magoldas artikel "The Campus Tour" ligger i främsta fokus.

The Campus Tour

1996 genomförde Peter M. Magolda en observation på en så kallad "campus tour" på universitetet i Miami. Nya studenter och deras föräldrar inbjöds till att delta i den guidade turen som gick över campusområdet, det vill säga det direkta universitetsområdet med tillhörande byggnader, samt studenthemmen.

Turen guidas av en man vid namn Mark som sedan tidigare är student vid universitetet. Mark guidar sin grupp på sexton personer igenom en irrimyr av både viktiga platser, så som administrationens huvudbyggnader, men även andra betydande platser som till exempel har varit upphov till skrönor, traditioner, eller viktiga platser för universitetets historia.

Magoldas teoretiska ansatser

I artikeln utgår Magolda från en rad teoretiska ansatser. Han menar bland annat att ritualen legitimerar beteende och till viss mån tvärtom då en ritual måste genomföras korrekt för att det ska vara en ritual.

Utifrån sin teoretiska bas har Magolda kommit fram till fyra huvudpunkter som enligt honom är ritualens innehåll, syfte och utseende. Ritualer är:

- Sällan kritiskt granskande
- Viktiga källor för att förmedla sociala och kulturella förhållanden
- Till för att tillhandahålla information om ritualens organisatörer och aktörer
- Politiska akter som sätter normen för förväntat uppträdande och prestationer

Magolda poängterar dock definitionssvårigheterna när det kommer till ritualbegreppet då han menar att ritual i sig är ett diffust begrepp som ofta är ett koncept av något, snarare än

en förklarande helhet. De fyra punkterna förklaras vara den definition han utgår ifrån i sin artikel, inte ett världsomfattande ritualbegrepp.

Vidare tar Magolda upp hur ledare i ritualer ofta antar vissa roller. Mark, guiden, beskrivs som historiker, administratör, och guide i ett, alltså ett helt koncept som de andra deltagarna i turen kan lita sig tillbaka på och lita på. Att göra helhetskoncept på det här sättet är enligt Magolda inte ovanligt i rituella sammanhang. Nödvändigtvis behöver det dock inte vara så att den som agerar ritualledare har goda avsikter eller ens gör något speciellt bra jobb, eller ens egentligen har kompetensen att vara alla de saker som ingår i rollen, utan i roll som ledare är det viktigare att ett helhetsintryck, ett koncept, stämmer överens med det som de övriga deltagarna vill ha och är ute efter, exempelvis en bra guide, i fallet med Mark.

Anledningen till att de hade en person som Mark att leda turen var inte bara enbart för att transportera människor från en punkt till en annan, skriver Magolda. Han menar att universitetet hade gjort ett mycket medvetet val och att de gjort så för att ge besökarna en god inblick i universitetets kultur och värderingar.

Magoldas slutsatser är att vissa typer av ritualer, såsom turen på campus, är till för att idealisera, skapa, och förmedla en perfekt bild över hur någonting ska vara, till de som deltar i ritualen. Magolda påpekar att ett av turens huvudsyften är att förmedla hur universitetet vill att studenterna ska uppträda, vad de kan förvänta sig, vad som är förväntat från universitetets sida, med mera, snarare än att enbart ge en guidad tur för att folk ska hitta i framtiden, eller något annat liknande syfte. De nya studenterna får snarare lära sig vad som är normalt, eller snarare vad universitetet vill ska vara normalt, på campus.

Magolda menar att universitetens syfte med dessa ritualer är att stärka känslan av gemenskap på universitetsområdet och campus. Magolda använder sig av den amerikanska psykologen Kenneth Hellers definition av gemenskap vilken säger att:

- En gemenskap kan vara en geografisk eller territoriell gemenskap, till exempel ett grannskap
- En gemenskap kan bestå av sociala nätverk som består av en viss grupp människor
- En gemenskap kan vara ett kollektivt politiskt organ för att organisera olika typer av social verksamhet.

Dessa punkter, viljan att skapa en känsla av ett community, eller gemenskap, det vill säga en helhet där det är "vi" till skillnad från "dem", ser man i Magoldas beskrivning av vad som hände när gruppen gick förbi ett studentboende som var angränsande men utanför campus. Magolda beskriver hur guiden Mark får anstränga sig för att avleda uppmärksamheten från efterföljerna av en fest som hade ägt runt på studentboendet på andra sidan gatan. Enligt Magoldas beskrivning fanns det utslängda möbler, plastmuggar som uppenbarligen hade innehållit alkoholhaltig dryck, samt diverse skräp på stora delar av den gräsmatta som campusbesökarna kunde se från andra sidan gatan. Mark är noga med att poängtera att området på andra sidan gatan inte är del av campus, det vill säga av deras egen gemenskap.

Magolda skriver också om en mer virtuell gemenskap, bilden av att skapa något som ger ett ansikte utåt och menar att man gör detta genom ritualer så som den guidade turen på campus. Magolda skriver:

Analyzing rituals reveals the power of rituals. This allows one to begin to answer two important questions; "Whose interests are being served?" and "Whose interest are likely to be ignored?" Responses to these questions will illuminate the cultural center and margins, sociopolitical terrain that is of grave importance to those interested in symbolically communicating – via rituals- values such as community.

Magolda poängterar alltså värdet i att faktiskt se vad vardagsritualer faktiskt betyder och vad de förmedlar, samt vems intresse de ligger i att överhuvudtaget förmedla.

Diskussion kring Magoldas resultat och mina egna undersökningar

På en del punkter är resultaten snarlika men på andra inte. Gemenskapen är ett sådant exempel. Visst finns det en vilja att skapa en gemenskap även på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund, men den yttrar sig snarare i en social gemenskap än i en fysisk. Känslan av "community" finns i det fysiska inte på samma sätt som Magolda beskriver om campus i Miami, och detta kan bero på att utbildningsätena ser så pass olika ut som de gör. Att bo, leva, studera och kanske spendera en stor del av sin fritid på ett och samma område som de enligt Magolda gör på campus i Miami bidrar till att känslan och viljan av att skapa en gemenskap med en helhetsbild växer större än på institutionen i Lund. Däremot så finns det likheter i hur den sociala gemenskapen ser ut. Både universitetet i Miami och universitetet i Lund, inklusive institutionen för arkeologi och antikens historia, har en idealbild som de strävar efter. Slår man upp Lunds universitets hemsida kan man se de mål som universitetet

strävar efter (Lunds universitet, 2008), vilket i stora mått inte skiljer sig mycket från de värderingar Magolda skriver om angående campus i Miami. Lunds universitet strävar, genom alla de ritualer man kan återfinna, efter en internationell miljö, ledande forskning, och kontinuerlig förändring, för att nämna ett par exempel. Ett liknande exempel kan man se i anslagstavlan i trapphuset på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund. Där förmedlas en bild i en helhet över institutionens aktiviteter.

De ritualer som finns, både på campus i Miami och på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund, är lika på många sätt, och på vissa inte. Det finns till exempel en vilja av att förmedla en idealbild som hos de båda exemplen ger intrycket av en hög standard, ett bra utbud av aktiviteter, och en trevlig miljö att jobba eller studera i, med mera. Då bilden man får av detta inte på något sätt är osanning, så finns det ändå faktorer som gör att idealbilden inte stämmer. Det kan till exempel bero på ekonomiska faktorer, vilket kan leda till underbemanning, var lokalerna ligger rent fysiskt, det vill säga om de ligger långt från centrum, etcetera. Det finns alltså faktorer som gör att det finns skillnader mellan institutionerna, vilket kan leda fram till vissa av de problem som Billy Ehn skriver om i *Universitetet som arbetsplats*.

Ritualerna som skapar idealen ser lite annorlunda ut om man jämför Magoldas definition av ritualbegreppet och den definitionen som används i den här uppsatsen. Exempelvis har jag inte upplevt att en ritual sällan är kritiskt granskande, så som Magolda skriver, utan i många fall tvärtom. Exempel på detta är studentrådet där det ofta talades just om vad som är sämre och vad som kan bli bättre, samt hur man kan gå tillväga för att göra de sämre sakerna bättre. Vad jag har märkt så är ritualerna på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund är oftast i problemlösande syfte, för att göra något sämre till det bättre, som i ovanstående exempel, men det finns också en strävan efter just detta utifrån vad jag har märkt av mina undersökningar. Att bara hälsa på någon, att sträva efter att göra en miljö trevlig, är ett annat sådant exempel, där en interaktionsritual strävar efter att göra något som hade varit sämre till det bättre. Ritualens funktion verkar enligt Magolda snarare oftast vara överslätande, där problemen ofta elimineras genom att poängtera att de inte är del av idealbilden och på så sätt bör betraktas som konstiga avvikelser.

Magolda poängterar i sin ritualbeskrivning att ritualer delvis är till för att tillhandahålla information om ritualens organisatörer och aktörer, exempelvis de olika former av gemenskaperna i form av klubbar och andra sammanslutningar, men även den bild som

universitetet i Miami vill ge av sig själv i stort. Utifrån mina undersökningar har jag kommit fram till liknade resultat för institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund. Verksamheten vid institutionen, liksom vid campus i Miami, handlar om att förmedla en bild, dels av ämnet, genom exempelvis föreläsningar och disputationer, men även ett ansikte utåt om vad verksamheten innefattar, vilket man kan se i de allmänna utrymmena på institutionen, såsom i biblioteket, i trapphuset och KNUT-rummet.

Det finns alltså ritualer, både på institutionen för arkeologi och antikens historia, såsom jag beskrev i mina undersökningsresultat, samt i så som Magolda beskriver angående campus i Miami. Hur ritualerna förmedlas och vad de har för funktion är det som skiljer sig markant. Magolda pekar på att ritualens funktion är att skapa olika typer av gemenskaper som i sin tur är till för att ge ett slags sken av att dess respektive verksamhet är problemfri genom att via ritualen producera en idealbild.

Resultaten av undersökningarna på institutionen för arkeologi och antikens historia, samt definitionen av ritualbegreppet gav en annan bild av ritualernas funktion. I dessa undersökningar visar ritualerna snarare en problemlösande funktion där utgångspunkten är något sämre som genom ritualen blir till det bättre, till exempel studentrådsmöten.

Avslutning

Slutdiskussion och förslag på vidare forskning

Genom en rad undersökningar på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund, där målet var att undersöka om det finns några vardagsritualer i modern mening, kom jag fram till att dessa är i hög grad närvarande. Det visade sig genom en rad observationer, men även genom intervjuer och enkäter att det finns åtminstone två typer av ritualer att urskilja. Den ena typen är den problemlösande ritualen, så som möten och andra typer av arbetsgrupper som utifrån ett problem verkar för att få det sämre att bli bättre. Dessa möten följer dagordningar, talarlistor, med mera, vilket medför att de får en rituell struktur. Den andra typen av ritual är interaktionsritualen, som ofta kan gå förbi onoterad. Den består konkret av de små sakerna i vardagen, såsom att träffas och dricka kaffe ihop, och umgås med andra människor.

Det slutgiltiga resultatet av dels undersökningarna på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund, samt jämförelsen med Peter M. Magoldas undersökningar på campus på universitetet i Miami, visar att det finns olika typer av ritualer, fast av olika

anledningar, på respektive plats. Hur de uppkommer och hur de verkar är också något annorlunda. På campus i Miami fungerar ritualerna som grunder för gemenskapsbildande, medan de i Lund har ett mer problemlösande syfte. Magolda visar hur ritualen är till för att sätta spår i de som deltar i den och på så sätt sätta en norm för vad som är förväntat av ritualens deltagare, samt i sin tur vad ritualens deltagare kan förvänta sig. Ritualerna på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund fungerar också delvis på så sätt att de sätter normer, men baserar sig oftast i grund och botten på någon form av problemlösning.

Interaktionsritualen, så som Goffman beskriver den, är också närvarande vid institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund. Den fungerar för att skapa band och en trevlig atmosfär på institutionen som arbetsplats och går oftast omärkt förbi, trots att interaktionsritualerna i sig har en stor påverkan i vardagslivet.

Låt oss sammanfattningsvis gå tillbaka till uppsatsens frågeställning:

- Finns det några spår av ritualer på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund, och hur ser dessa i så fall ut?

Svar: Ja det finns det, de gör sitt uttryck i form av interaktionsritualer, så som Goffman beskriver dem, där interaktionen mellan människorna på institutionen i vardagen har stor betydelse för att skapa en trevlig gemenskap. Ritualerna finns också i form av problemlösande ritualer där ett problem framställs som behandlas för att gå från det sämre till det bättre genom en process som man kan identifiera som ritualer. Exempel på detta är möten i arbetsgrupper, så som Granström beskriver dem.

- Varför uppkommer i så fall dessa rituella situationer och vad förmedlar dessa till den grupp eller grupper som är berörda? Hur skiljer sig mina egna resultat och undersökningar från Peter M. Magoldas resultat och undersökningar i artikeln The Campus Tour?

Svar: Interaktionsritualerna uppstår, precis som det låter, när människor interagerar med varandra. De kan ge sig uttryck i till exempel hälsningar, diskussioner och samtal. Interaktionsritualerna skapar intryck och förmedlar en bild av personerna sinsemellan. Dessa uppkommer ganska oförädlad i en miljö där människor hela tiden, på ett naturligt sätt kommunicerar och interagerar med varandra, så som på institutionen i Lund.

Problemlösningsritualen uppkommer varhelst det må finnas någon typ av problem som ett flertal personer jobbar för att lösa. Exempelvis studentrådet ställs inför problem som genom en dagordning, arbetsgrupper, samtal, talarlistor, etcetera jobbar för att lösa de problem som må uppstå. Förslag på lösningar på problemen förmedlas sedan till den eller de grupper som är berörda.

Den stora skillnaden mellan mina undersökningar och Peter M. Magoldas undersökningar är att ritualerna, så som Magolda beskriver dem på campus i Miami, har ett normförklarade syfte snarare än ett problemlösande syfte, såsom i Lund. Dessa normer fungerar som ett paraply för de åsikter universitet och campus i Miami vill förmedla. Normerna som Magolda beskriver tar sig ofta uttryck i forma av olika typer av gemenskaper.

Vad som hade varit lämpligt att forska vidare på i uppsatsens anda hade ju först och främst vara att göra en mycket större studie, exempelvis en jämförelse mellan flera institutioner, eller kanske till och med mellan olika universitet.

Den problemlösande ritualen är också något som skulle kunna undersökas med ingående. Problem har funnits i alla tider och troligen även någon form av ritual för att lösa dem, så som de moderna exemplen som presenteras i den här uppsatsen. Att identifiera problem i historisk eller förhistorisk tid och analysera hur dessa är lösta är en trolig inkörsport till en djupare insikt i hur vardagslivet fungerade. Den problemlösande ritualen hade också kunnat analyseras djupare i modern tid, kanske bland olika typer av människor, yrkesgrupper, samt i samhällets alla olika skikt. Kortfattat: Att analysera problemen hade löst många problem!

Sammanfattning

Målet med uppsatsen var att identifiera tänkbara ritualer på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund, vilket skulle baseras på empiriskt arbete i form av observationer, enkäter och intervjuer. Detta genomfördes och utifrån resultatet av undersökningarna, samt en rad exempel utifrån hur ritualbegreppet används i bland annat media och i forskning, skapades en definition av ritual som kan betraktas som relevant för uppsatsen. Ritualbegreppet formaliserades, diskuterades och bidrog till att ge en analys av de undersökningar som genomförts på institutionen. Dessa resultat jämfördes sedan med artikeln *The Campus Tour*, skriven av Peter M. Magolda, vilken handlar om ritualer och gemenskap på campus vid universitetet i Miami. Magolda har en något annan definition av

ritualbegreppet och vad det fyller för funktion, mot vad som framgår i mina egna undersökningar och definition av ritualbegreppet. Magolda menar sammanfattningsvis att de ritualer som finns på campus i Miami bidrar till att skapa en idealiserad bild över campus och universitetet. Detta yttrar sig genom bildandet av "communities", eller gemenskaper, av olika slag, där ritualen står i centrum som funktion för att visa vad dessa gemenskaper vill förmedla. Ofta, i Magoldas artikel, rör det sig om att ge en bild som inte alltid verkar stämma överens med verkligheten, utan snarare en bild som ger en idealiserad, perfekt bild av verkligheten.

Ritualerna på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund yttrar sig något annorlunda. Ritualerna i form av mötesritualer och interaktionsritualer verkar istället för att förändra saker som är sämre till det bättre.

Vad som är gemensamt för ritualerna på båda platserna är att de har en orsak, eller syfte, att de verkar för någon typ av förändring. Resultatet är dock att ritualerna på institutionen för arkeologi och antikens historia i Lund är problemlösande, medan de fungerar mer normbildande på campus i Miami.

Litteraturförteckning

"Manlig ritual på killarnas mässa". (den 23 05 2007). *Sydsvenskan* .

Brown, R. (2000). *Group Processes - Dynamics within and between groups*. Malden: Blackwell Publishers.

Edgeworth, M. (2003). *Acts of Discovery: An Ethnography of Archaeological Practice*. Oxford: Archaeopress.

Ehn, B. (2004). *Hur blir man klok på universitetet?* Lund: Studentlitteratur.

Ehn, B. (2001). *Universitetet som arbetsplats*. Lund: Studentlitteratur.

Ehn, B., & Löfgren, O. (1996). *Vardagslivets etnologi. Reflektioner kring en kulturvetsenskap*. Stockholm: Natur och kultur.

Goffman, E. (1967). *Interaction Ritual. Essays on Face-to-Face Behaviour*. New York: Pantheon Books, INC.

Granström, K. (2006). *Dynamics in Meetings - On Leadershi and Followership in Ordinary Meetings in Different Organizations*. Lund: Studentlitteratur.

Hjalmarsson, A. (den 02 Februari 2008). Fredagsmys - En modern ritual. *Aftonbladet* .

Jarvie, I. C., Arnoff, J. M., & Bastin, J. W. (1976). On the Limits of Symbolic Interpretation in Anthropology. *Current Anthropology*, Vol. 17, No. 4 , 687-701.

Jennbert, K., Andrén, A., & Raudvere, C. (2002). *Plats och Praxis - Studier av nordisk förkristen ritual*. Lund: Nordic Academic Press.

Lindgren, G. (2001). Rangordning och ritual. *Kjön i organisation og ledelse* .

Lundgren, H. (1999). Promotionsritual. Linköping: Linköprings Universitet.

Lunds universitet. (den 15 02 2008). Hämtat från lu.se: <http://www.lu.se/o.o.i.s/13485> den 10 04 2008

Lunds universitet. (den 06 05 2008). Hämtat från lu.se: <http://www.lu.se/om-lunds-universitet> den 06 05 2008

Magolda, P. M. (2000). The Campus Tour: Rituals and Community in Higher Education. *Anthropology & Education Quarterly* , 24-46.

McLaren, P. (1986). *Schooling as a ritual performance*. London: Routledge & Kegan Paul.

Moon, C. (11 2007). Are Swedes really that normal? *Forum for talere* .

Nilsson Stutz, L. (2003). *Embodied rituals & ritualized bodies : tracing ritual practices in Late Mesolithic burials* . Stockholm: Acta archaeologica Lundensia. Series in 80, 46.

Palmborg, L. (den 27 01 2008). Söndag Reportage. *Expressen* , ss. 10-13.

White, J. T. (1989). Student Teaching as a Rite of Passage. *Anthropology & Education Quarterly*, Vol. 20, No. 3 , 177-195.

Wilkinson, D. (1994). Transforming the Social Order: The Role of the University in Social Change. *Sociological Forum*, Vol. 9, No. 3 , 325-341.

Wilshire, B. (1990). Professionalism as Purification Ritual: Alienation and Disintegration in the University. *The Journal of Higher Education*, Vol. 61, No. 3 , 280-293.

Observationer

Biblioteket 7/3,

Biblioteket 11/3

KNUT-Rummet 11/3

KNUT-Rummet 14/3

Studentrådsmöte 12/3

Trapphuset 13/3

Föreläsning 13/3

Föreläsning 19/3

Disputation 22/4

Intervjuer

14/3

19/3

17/4

20/4

Enkät

Enkät för de anställda, utdelad 28e feb., insamlad den 6e mars. Totalt insamlade: 11

Bilagor

Bilaga 1: Enkät för de anställda

Bilaga 2: Enkät för studenterna

Bilaga 2

Enkät för undersökning kring ritualer bland arkeologer **för studenter** (annan enkät för anställda).

Den här enkäten är en del i en undersökning för en c-uppsats i arkeologi som skrivs av Joen Leffler (ARK X31). Den kommer användas främst för att sammanställa viss statistik kring vardagen på institutionen bland studenterna.

Personliga åsikter som kan verka känsliga kommer inte tas med i sammanställningen av resultaten från enkäten. Med detta i åtanke ombedes att enkäten fylls i med så korrekta svar som möjligt. Enkäten lämnas, senast den 12e Mars, i den låda som är placerad för i biblioteket för ändamålet. För vidare information eller frågor, vänligen kontakta Joen Leffler på joenleffler@gmail.com eller ring på mobil 0735-43 58 99.

Anvisningar: Ringa in eller fyll i ett alternativ per fråga. Där skala 1-5 används är:

- 1 Aldrig/sämst/stämmer inte alls
- 2 Nästan aldrig/ganska dåligt/Stämmer inte riktigt
- 3 För det mesta/ganska bra/stämmer
- 4 Nästan alltid/bra/stämmer till stor del
- 5 Alltid/mycket bra/stämmer helt och hållet

Tack för ditt deltagande, det är mycket viktigt för uppsatsen och uppskattas stort!

1. Är du man eller kvinna?	Man	Kvinna			
2. Hur länge har du studerat vid institutionen?	_____ År				
3. I vilken omfattning studerar du vid institutionen?	_____ Procent				
4. Hur många dagar i månaden är du i genomsnitt på institutionen i någon omfattning?	_____ Dagar				
5. Hur många dagar i månaden spenderar du i genomsnitt på andra platser än institutionen (t.ex. organisationer, möten mm. som är kopplade till institutionen)	_____ Dagar				
6. Brukar du närvara vid de föreläsningar och ev. möten som rör dig och din verksamhet?	1	2	3	4	5
7. Brukar du vistas i gemensamma lokaler som inte har med undervisning att göra, t.ex. knutrummet?	1	2	3	4	5
8. Tycker du att föreläsningar, möten, arbetsgrupper, utskott, etc. som du är delaktig i är givande och uppfyller de mål som är satta?	1	2	3	4	5
9. Har du invandrarbakgrund?	Ja	Nej			
10. Brukar du känna att du får komma till tals och lägga fram dina åsikter/synpunkter under föreläsningar, möten, arbetsgrupper, utskott, etc. som du är delaktig i?	1	2	3	4	5
11. Hur ofta händer det under föreläsningar, möten, arbetsgrupper, utskott, etc. som du är delaktig i, att någon lägger fram något på ett sätt som får dig att känna dig illa tillmodts?	1	2	3	4	5

12. Vad är en ritual? Förekommer ritualer på institutionen, i KNUT-rummet, föreläsningar, etc? Skriv gärna lite om dina egna idéer och erfarenheter eller använd nedanstående utrymme för övriga kommentarer och tips.

13. Ska du lägga fram ett paper/uppsats i mitten på terminen och kan tänka dig att ställa upp på intervju (ca 15 minuter)? Vänligen skriv namn, e-post och/eller telefonnummer så kontaktar jag dig!
